

Hełm typu salada (łebka jazdy)

- Czas powstania ok. 1470–1490
- Miejsce powstania Niemcy Południowe
- Wymiary wysokość: 26,5 cm, szerokość: 21,5 cm
- Numer inwentarzowy MHK 736/V
- Muzeum [Muzeum Historyczne Miasta Krakowa](#)
- Tematy [wojna](#), [stroje](#)
- Technika [kucie](#), [nitowanie](#)
- Materiał [blacha żelazna](#)
- Prawa do obiektu Muzeum Historyczne Miasta Krakowa
- Prawa do wizerunków cyfrowych domena publiczna
- Digitalizacja RPD MIK, projekt Wirtualne Muzea Małopolski
- Tagi [militaria](#), [gotyk](#), [3D](#), [3D plus](#), [nakrycia głowy](#), [domena publiczna](#), [Niemcy](#)

Typ hełmu zamkniętego. Dzwon wykuty z jednej blachy, formowany półkuliście, z szerokim, niezbyt wydatnym grzebieniem, ozdobionym nacinanym ornamentem linearnym. Tył wydłużony, wyprofilowany w ostro zakończony nakarczek, z lekko zaznaczoną ością pośrodku. Boki dzwonu oraz nakarczek

ozdobione spiralnie skręconymi guzami. Z tyłu, na splotwie nakarczka dwukrotnie bita punca płatnerska. Zasłona ruchoma, z silnie zaznaczoną pionową ością i poziomą szparą wzrokową, wyprofilowana w ostro zwieńczony szczyt zachodzący na grzebień dzwonu Zasłona zamocowana na bokach dzwonu współczesnymi płaskimi nitami — brak oryginalnych obrotowych zawiasów skroniowych. Dolne krawędzie dzwonu i zasłony zawinięte w płasko zaklepany wałek.

Zamknięty profil hełmu oraz błyszcząca, gładka powierzchnia stali, kontrastująca z główkami spiralnie skręconych nitów, pomimo surowej funkcjonalności, nadają mu niezwyklej elegancji. Jeszcze do połowy XX wieku uważany był za XIX-wieczną kopię. Powleczony grubą warstwą czarnej farby, mającej chronić przed korozją, skwapliwie skrywał swoją tajemnicę. Poddany zabiegom konserwatorskim, odsłonił nie tylko swoje surowe piękno, ale i uchylił jej rąbka.

Reprezentuje późnogotycką formę hełmu, wykształconą ze średniowiecznej łebki, szeroko rozpowszechnioną u schyłku XV i na początku XVI wieku. Występował w licznych odmianach i wariantach, służąc zarówno rycerstwu, jak i żołnierzom należącym do innych warstw społecznych. Masowo produkowany w południowoniemieckich i północnowłoskich ośrodkach płatnerskich (Norymberga, Augsburg, Mediolan), eksportowany był na tereny całej niemal Europy. Nie dziwi więc jego popularność również u nas, co potwierdzają rodzime źródła pisane. Pojawia się w księgach ziemskich krakowskich, rejestrach popisowych konnych rot zaciężnych, pieszych rot pawężników, wydatkach miejskich Krakowa oraz wykazach uzbrojenia krakowskich cechów. Zapewne liczne jego przykłady pochodziły z rodzimej produkcji płatnerskiej, z której słynął XV-wieczny Kraków, znaczna jednak część była rezultatem importu z niemieckiego kręgu kulturowego.

Na popularność łebek i salad wskazują również liczne źródła ikonograficzne, a najbliższym nam przykładem są po mistrzowsku płaskorzeźbione figury strażników w scenie Zmartwychwstania ołtarza Wita Stwosza w kościele Mariackim.

Opracowanie: Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, © wszystkie prawa zastrzeżone